

BAŞKA ÜLKELERDE ZAMANAŞIMI SÜRELERİ

FRANSA'DA

2008 yılında yapılan köklü bir yasa değişikliğiyle zamanaşımı süreleri yeniden düzenlenmeden önce, Medeni Yasa'nın 2262.maddesine göre kural zamanaşımı (30) yıl idi. Bu sürenin gerektiğinden fazla uzun olduğu; bu derece uzun bir zamanaşımı süresinin, hakkın kullanılmasına yönelik bilgilere en çabuk ve en kısa yoldan erişimi sağlayan hızlı teknolojik gelişmelerin yaşandığı bir yüzyılda artık gerekli olmadığı; dahası, bu uzun zamanaşımı süresi içinde kanıtların uzun süre korunmasında zorluklar yaşandığı düşünülüyordu.

Öte yandan, zamanaşımı sürelerini çok daha kısa tutan Avrupalı komşularla uyum sağlamanın; Avrupa Birliği içinde tacirlerin, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşım hakları ile yerel hukuk sistemleri arasındaki uyumsuzluğun yarattığı sorunların giderilmesi gerekliliği üzerinde duruluyordu.

İşte bu düşüncelerle yaşanan sorunları çözecek bir düzenlemeye gereksinim duyulup 17 Haziran 2008 gün 561 sayılı yasayla, hukuk zamanaşımı konusunda köklü değişiklikler yapıldı. Zamanaşımı sürelerini kısaltıldı, sayıları çok fazla olan zamanaşımı türleri en aza indirilip gruplandırıldı; süre hesaplamalarını basitleştirerek bazı koşullar altında sözleşmesel düzenleme yapılmasına olanak sağlayarak bir uyum yaratmaya çalışıldı. Bu değişikliklerin ve yeni düzenlemelerin, toplumun gelişimine uygun olarak yargıda çok daha iyi bir hukuk güvenliği sağladığı söylenmektedir.

Yeni Yasa'da zamanaşımının tanımlanmasına gerek duyulmuş ve Medeni Kanun'un 2219. maddesinde "*Zamanaşımı, kanun tarafından belirlenmiş şartların oluşması halinde, belirli bir süre aralığında bir hakkın kazanılmasını veya kaybedilmesini sağlayan bir unsurdur*" denilmiştir.

Madde hükmünden anlaşılacağı üzere, iki tür zamanaşımı bir arada tanımlanmış olup, buna göre: .

Kazandırıcı zamanaşımı, belirli bir sürenin işleme ile bir hakkın kazanılmasına imkan sağlayan sürelerdir. Medeni Kanun'un 2279. maddesinin birinci bendinde, "*taşınurlar için, zilyetlik hak kazandırır*" denilerek, kazandırıcı zamanaşımı için bir örnek verilmiştir.

Düşürücü zamanaşımı ise, belli bir sürenin işleme ile bir hakkın kaybını ve bir durumun ortaya çıkmasını ortaya koymaktadır. Böylece, eğer bir borçlu belli bir sürenin sonuna kadar bir eylemde bulunmaz ise; düşürücü zamanaşımına göre o hususa ilişkin hareket, hak kazanımı, ifa etme vs... hakkını kaybetmektedir.¹

Kuşkusuz bu tanımlar bizde de aynen geçerlidir. Ancak yasada yer almamıştır.Yeni Borçlar Kanunumuzun ilk tasarısında bazı tanımlara yer verilmiş iken, sonradan tanımların tasarıdan çıkarılması daha uygun bulunmuştur. Düşürücü zamanaşımını "hak düşürücü süre" kavramıyla karıştırmamak için "kaybettirici zamanaşımı" denilmesini uygun bulmaktayız.

Aşağıda, 17 Haziran 2008 gün 561 sayılı yasayla yeniden düzenlenen zamanaşımı hükümleri açıklanmıştır.

1- Kural zamanaşımı

Fransız Medeni Yasası'nın önceki 2262.maddesindeki kural zamanaşımı (30) yıl iken, 17 Haziran 2008 gün 2008/561 sayılı reform yasasıyla (5) yıla indirilmiş; bu değişiklik Senatonun raporunda "30 yıllık kamu hukuku zamanaşımı süresi, durmayan bir ritimle değişen ve birden çok hukuki ilişki ile bezenmiş topluma adapte edilememiştir" biçiminde açıklanmış; bu uzun süre içinde kanıtların korunamamasının bir sakınca oluşturduğu, ayrıca

¹ Philippe Casson, La reforme de la prescription en matiere Civile

günümüzde teknolojinin hızlı gelişimi karşısında artık bu tür uzun sürelerle gerek kalmadığı savunulmuş; bütün bunların ötesinde, zamanaşımı sürelerini çok daha kısa tutan Avrupalı komşularla uyum sağlanmak istenmiştir.

Yasa'nın yeni maddesi şöyledir:

Madde 2224-*Kişi ve taşınırlara ilişkin yargulamalar, hak sahibinin bu hakkı kullanmasına imkân veren olayları öğrenmesinden veya öğrenmesi gerektiği günden başlayarak 5 yıl sonra zamanaşımına uğrar.*

2- Ölüm ve bedensel zararlarda zamanaşımı (10) yıldır.

Bedensel zararlardan doğan tazminat sorumluluğu 10 yıldır. Ayrıca vahşet, işkence veya cinsel şiddet davalarında zamanaşımı, olay tarihinden itibaren 20 yıldır. Madde hükmü şöyledir:

Madde 2226-*Bir eylemin neden olduğu ve mağdurun dolaylı veya doğrudan zarar gördüğü durumlarda; bedensel zarardan doğan sorumluluk davaları, ilk veya ağırlaştırılmış zararın doğduğu andan başlayarak 10 yıl sonra zamanaşımına uğrayacaktır.*

Bununla birlikte, işkence veya barbarlık veya küçüklere karşı şiddet veya cinsel saldırı eylemlerinden doğan zararlarda, hukuki sorumluluk davalarının zamanaşımı süresi 20 yıldır.

3- Durdurucu süre

Madde 2232- "Çıkış noktasını erteleme, durdurma veya zamanaşımını ortadan kaldırma, hakkın doğduğu günden itibaren hak düşürücü süreyi 20 yıla kadar uzatabilir.

Zamanaşımı süresi ne olursa olsun, zamanaşımı süresi işlemeye devam etse dahi hakkın doğmasından itibaren 20 yıl geçtikten sonra hiçbir yargılama söz konusu olamaz. Bu durum sonsuz şekilde işleyen zamanaşımı sürelerine nokta koymaktadır.

Buna karşılık, bu durumun ayrığı vardır, Aynı maddenin ikinci fıkrasında, bu durumun bazı hallerde uygulanmayacağı belirtilmektedir:

4- Başka zamanaşımı süreleri

a) Sözleşmelerden kaynaklanan davalarda zamanaşımı (10) yıldır. Daha uzun bir süreye tabi geri alma davaları hariç olmak üzere; icrai kararların ifasına ilişkin bağlı sorumluluk davalarında (mahkeme kararları, hakem kararları, resmi olarak onaylanan veya hakim tarafından verilen kararlarda) zamanaşımı (10) yıldır. (17.06.2008 tarihli Kanun m.23).

b) İnşaatçılar veya onların alt yüklenicilerine karşı açılan sorumluluk davalarında zamanaşımı (10) yıldır. (m.1792/4-3)

c) **Çevre Kanunu** çerçevesinde tesisat, inşaat çalışmaları, yapım işleri ve aktiviteleri sırasında çevreye verilen zararlarla ilgili sorumluluk davalarına **otuz yıllık zamanaşımı** uygulanır. (17.06.2008 tarihli Kanun m.14)

ç) Yargı taraflarını temsil eden veya onlara yardım eden kişilere karşı açılan bağlı sorumluluk davalarında; kendilerine teslim edilen evrakların kaybedilmesini veya tahrip edilmesini de kapsayan şekilde, zamanaşımı süresi görevlerinin bitiminden itibaren 5 yıldır. (m.2225)

d) Noterler, mübaşirler veya dava vekilleri tarafından masraflarının tahsiline ilişkin açılan tahsilat davalarında zamanaşımı (5) yıldır. (17.06.2008 tarihli Kanun md:8)

e) Tacir ve tacir olmayan kişi arasındaki bağlı sorumluluk davaları : (17.06.2008 tarihli Kanun md:15)

Ticaret Kanunu madde L 110-4- *Tacirler arasında veya tacir ile tacir olmayan arasındaki ticaretten doğan yükümlülükler, eğer daha kısa özel zamanaşımı sürelerine tabi değil iseler; 5 yıl sonra sona erer.*

Ticaret Kanunu madde L 321-17/3- *İstemli (kanuni zorunluluk olmadan) veya kamu tarafından yapılan açık arttırmalardan yapılan satış ve alımlardan doğan hukuki sorumluluk davalarında, ihalenin veya alımın gerçekleştiği tarihten itibaren 5 yıl içinde zamanaşımı dolmaktadır.*

f) Kendine özgü süreler:

İcrai nitelik için 10 yıl (önceden:borcun zamanaşımı süresi)

Sözleşmeden veya kusurdan doğan bedensel zararlar için 10 yıl

İnşaat alanında, işlerin teslim alınmasından itibaren 10 yıl

Taşınmazlara ilişkin davalarda 30 yıl

Objektif sebeplerden doğan evliliğin butlanına ilişkin davalarda 30 yıl

Eserin imalatçısı ve alt taşeronlarının sorumluluğunda garanti süresi 10 yıldır.

Özel zamanaşımı rejimleri ayrıca düzenlenmiştir.

g) Kişi davaları ve taşınırlara ilişkin davalar için, hak sahibinin hakkını kullanmasına izin veren olayları bilmesinden veya bilmesi gerektiği zamandan itibaren 5 yıllık bir zamanaşımı söz konusudur.

h) Yargı önünde kişileri temsil edenlere karşı açılan sorumluluk davaları, onlara teslim edilen resmi kağıtların kaybedilmesi veya zayi olması halinde; bu kişilerin görevlerinin bitim tarihinden itibaren 5 yıl sonra zamanaşımına uğrayacaktır.

i) Eşler ve aynı zamanda hukuki birliktelik paktı (Fransa'da evli olmayan çiftler arasında imzalanan sözleşme) ile bağlı olan partnerler arasında zamanaşımı işlemez veya durmaz. (m.2236)

ı) Mülkiyet hakkı zamanaşımına uğramaz. Bu şerh ile, taşınmazlara ilişkin davalarda, hak sahibinin, hakkını kullanmaya imkan veren hadiseleri öğrendiği veya öğrenmesi gerektiği tarihten başlayarak zamanaşımı 30 yıldır. (m.2227)

5- Düşürücü zamanaşımının tanımı

Düşürücü zamanaşımı süresi, hak sahibinin belli bir süre içinde o hakkını kullanmayı hareketsiz kalarak, hakkın kaybolmasına neden olan süredir. (m.2219)

6- Zamanaşımının başlangıcı

Zamanaşımı süresi, **davayı açmaya izin veren olayların öğrenilmesi** ile başladığı için; bu çıkış noktasını belirlemek subjektiftir: Hak sahibinin, davayı açmaya izin veren olayları öğrendiği veya öğrenmesi gerektiği gündür.

7- Durdurucu süre

Madde 2232- Çıkış noktasını erteleme, durdurma veya zamanaşımını ortadan kaldırma, hakkın doğduğu günden itibaren hak düşürücü süreyi 20 yıla kadar uzatabilir.

Zamanaşımı süresi ne olursa olsun, zamanaşımı süresi işlemeye devam etse dahi hakkın doğmasından itibaren 20 yıl geçtikten sonra hiçbir yargılama söz konusu olamaz. Bu durum sonsuz şekilde işleyen zamanaşımı sürelerine nokta koymaktadır.

Buna karşın, bu durumun ayrığı da vardır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında, bu durumun bazı hallerde uygulanmayacağı belirtilmektedir:

Taraflar arasında arabuluculuk veya uzlaşma, zamanaşımı süresini durdurur. Taraflardan birinin tedbir talep etmesi halinde; tedbirin sonuna kadar zamanaşımı durur.

Madde 2241-Yargıya başvurma, temyiz de dahil, zamanaşımı süresini durdurur.

Madde 2244- Zamanaşımı süresi cebri icra ile durur.

8- Zamaşaşımının işleyişi

a) Zamaşaşımı, hak sahibinin, hakkı kullanmasına izin veren olayların varlığını bildiği veya bilmesi gerektiği zamandan itibaren hesaplanır. Taşınmazlar için açılan davalarda da aynı husus geçerlidir.

Madde 2224'e göre, zamaşaşımı süresinin başlama noktası olarak "bir hakkın sahibinin hakkını kullanmasına izin veren olayları bildiği veya bilmesi gerektiği zamandan itibaren" şeklinde bir açıklama getirilmiştir.

b) Zamaşaşımı aşağıdaki hallerde işlemez:

1. Bir şarta bağlı borçlarda, o şart gerçekleşene kadar;
2. Garantiye bağlı yargılamalarda, hak mahrumiyetinin doğması ile;
3. Süreli borçlarda, o süre gelene kadar. (m.2233)

c) Zamaşaşımı süresi, saat olarak değil; gün olarak hesaplanmaktadır. Sürenin son gününü doldurması ile zamaşaşımı gerçekleşmiş olur. Zamaşaşımı, daha önce geçen süreyi ortadan kaldırmaksızın geçici olarak durabilir. Zamaşaşımının ortadan kalkması, geçen süreyi ortadan kaldırır ve eskisiyle aynı olmak üzere yeni bir sürenin işlemesi söz konusu olur.

ç) Zamaşaşımının durması veya ortadan kalkması, hakkın doğumundan itibaren 20 yıl sonra hak düşürücü süreye etki etmez. Bu düzenleme, 2226, 2227, 2233, 2236, 2241. maddenin birinci fıkrası ve 2244. maddelere uygulanmaz. Ayrıca, kişi hallerine ilişkin davalarda da uygulanmaz.

d) Kanundan, mutabakattan veya mücbir sebepten doğan bir ifa imkânsızlığı engeli söz konusu ise; zamaşaşımı işlemez veya durur. Ödemeye ilişkin, tekrar eden ücret, muaccel olmasına karşın ödenmeyen kira bedelleri, gıdaya ilişkin ödemeler, kira bedelleri, çiftlik kirası, kiralamaya ilişkin masraflar, ödünç verilen bedellere ilişkin faizler ve genel olarak yıl veya daha uzun süreli olarak periyodik sürelerle bağlanmış ödemelere ilişkin davalar dışında; kısıtlı küçükler veya vesayet altındaki reşitlere karşı zamaşaşımı işlemez veya durur.

e) Hukuki ihtilaftan sonra, tarafların uzlaşma, mutabakata başvurma veya yazılı bir anlaşmaya başvurması halinde; zamaşaşımı, uzlaşma veya mutabakata başvurmaya ilişkin yaptıkları ilk toplantı gününden itibaren zamaşaşımı süresi durur. Uzlaşan veya mutabakata varan olarak taraflardan birinin veya her ikisinin de, uzlaşmanın veya mutabakata varmanın sona erdiğini bildirmesinden itibaren zamaşaşımı süresi 6 aydan kısa bir süre olmamak üzere işlemeye devam eder.

f) Miras yolu ile borcun kendisine geçmesiyle birlikte; net aktif kabul eden mirasçıya karşı zamaşaşımı işlemez veya durur.

g) Hakimin yargılamadan önce tedbir talebini kabul etmesi halinde; zamaşaşımı durur. Tedbirin uygulandığı günden itibaren, zamaşaşımı 6 aydan kısa bir süre için olmamak üzere işlemeye devam eder. Hakkın borçlu tarafından kabul edilmesi, zamaşaşımı süresini durdurmaktadır.

h) Yargı yoluna başvurma, jürisiz olsa dahi; cebri icra süresindeki gibi zamaşaşımı süresini durdurur. Bu başvurma, yetkisiz bir mahkemeye yapılmış olsa veya hukuki başvuruda usul hatası olsa dahi; zamaşaşımı durur. Yargılamadan kaynaklanan zamaşaşımı durma hususu; dava sonuçlanana kadar etkisini korumaktadır. Yargılama devam ederken; o haktan kaynaklanan zamaşaşımı süresi işlemez.

i) Davacının talebinden vazgeçmesi veya talebinin net bir şekilde reddedilmesi halinde, zamanaşımı işlemeye devam eder. Zamanaşımı veya cebri icra süreleri, bir cebri icra eyleminin varlığı ile durur.

1) Müteselsil borçlulardan birine yargılama talebi veya cebri icra eylemi veya o hakkın borçlu tarafından tanınması yolu ile bir istizah yapılması halinde; zamanaşımı süresi diğerleri için ve hatta mirasçılar için de durmuş olur. Buna karşın; müteselsil borçlunun mirasçısına yapılan istizah, borcun bölünebilir olması halinde ve ipotekli bir borç olsa dahi, diğer ortak mirasçılar açısından zamanaşımı süresini durdurmaz. Diğer mirasçıların da bu istizaha konu olması halinde; zamanaşımı süresi duracaktır. Diğer müteselsil borçlularla birlikte bütün hepsi açısından zamanaşımı süresinin durması için; istizahın ölen borçlunun bütün ortak mirasçılara yapılması veya onların bundan haberdar olması gerekmektedir.

j) İstizahın ana borçluya yapılması veya bundan haberdar olması halinde; kefalete (müteselsil borca) karşı zamanaşımı süresi duracaktır.

ALMANYA'DA

1.Ocak..2002 tarihinde yürürlüğe giren Alman Borçlar Hukuku Reform Kanunu, Avrupa Birliği Yönergelerinin iç hukuka uyumlaştırılmasının yanı sıra, birçok köklü değişikliği de beraberinde getirmiş; özellikle, BGB'nin Genel Kısmı'nda yer alan zamanaşımı sürelerinde önemli değişiklikler yapılmıştır.

Önceki zamanaşımı hükümlerinin altı ay ile otuz yıl arasında değişmekte oluşu, yüzün üzerindeki zamanaşımı süresi ile bunların istisnaları, kesilmeleri ve yeniden başlamalarının, uygulamada karışıklığa ve bir sürü zorluğa yol açtığı; özellikle otuz yıllık normal zamanaşımı süresinin hukuk güvenliği açısından son derece sakıncalı sonuçlar doğurmakta olduğu söylenmekte idi. İşte bu nedenlerle;, yeni yasada şu değişiklikler ve düzenlemeler yapılmıştır:²

1- Normal zamanaşımı süresi

a) Yeni düzenleme ile § 195 BGB'deki normal zamanaşımı süresi otuz yıldan üç yıla indirilmiştir. Zamanaşımı süresindeki bu radikal indirimden doğabilecek olası sakıncaları en aza indirmek amacıyla, sürenin başlaması bir takım koşullara bağlanmıştır. Buna göre genel zamanaşımı süresi, talep hakkının doğduğu ve alacaklının talep hakkını doğuran olayları (objektif unsur) ve borçlunun kimliğini öğrendiği veya ağır kusuru olmasa öğrenmiş olabileceği koşullara (subjektif unsur) bağlanmıştır. Objektif unsura ek olarak subjektif unsurun da gerçekleşmiş olması gereklidir.

2- Zamanaşımının başlangıcı

Genel zamanaşımı süresi, talep hakkının doğduğu ve bu hakkı doğran olaylar ile borçlunun kimliğinin **öğrenildiği yılın sonu itibarıyla işlemeye başlamaktadır** (§ 199 BGB).

3- Hayat ve vücut bütünlüğüne verilen bir zarardan doğan dava hakları

Fiilin işlenmesinden itibaren **otuz yıl geçmesi ile** (§ 199 II BGB), diğer talep hakları ise bu talep haklarının oluşmasından itibaren on yıl geçmesiyle, ve her halükarda fiilin işlenmesinden itibaren otuz yıl geçmesiyle zamanaşımına uğramaktadır (§ 199 III BGB).

4- Aynı haklarda zamanaşımı

Aynı haklarla ilgili haklarda ise genelde otuz yıllık zamanaşımı süresi korunmuştur.

² Dr.Jur.Savaş Bozbel, Alman Borçlar Hukuku Reformu ile Getirilen Değişiklik ve Yenilikler, Mevzuat Dergisi, 2003, sayı:67

5- Zamanaşımı sürelerinin durması ve kesilmesi

Zamanaşımını durduran sebepler yaygınlaştırılmıştır. Buna göre, § 204 BGB'de 14 bent halinde sayılan hukuki işlemlerin yapıldığı hallerde zamanaşımının durması öngörülmüştür. Yine § 208 BGB'ye yeni ekleneⁿ bir madde ile cinsel taciz suçlarından doğan taleplerin, alacaklının 21 yaşını doldurduğu ana kadar durması hükmü getirilmiştir. Zamanaşımının yeniden başlaması ise, § 212 BGB hükmüne göre ancak borçlunun alacaklıya karşı alacağı tanınması veya mahkeme veya icra makamları marifetiyle icraya girişilmesi veya bu yönde talepte bulunulması halinde sözkonusu olmaktadır.

Zamanaşımının hükümleri noktasında herhangi bir değişikliğe gidilmemiş, önceden olduğu gibi zamanaşımının borçluya sadece bir def'i imkanı vermesi değişmemiş, aynı kalmıştır. Zamanaşımına uğrayan edimin ifa edilmesi halinde, geri talep edilmesi mümkün değildir (§ 214 BGB).

6- Satım sözleşmesinde zamanaşımı

Alicının satım sözleşmesinden doğan talep hakları § 438 I Nr. 3 BGB gereğince iki yılda zamanaşımına uğrar. Zamanaşımı süresi, malın teslimi ile işlemeye başlar. Alicının talep hakları zamanaşımına uğramış ve satıcı da bunu ileri sürmüştü, alıcı artık sözleşmeden dönme ve satım bedelinin indirilmesini, ayıplı olmayan malın teslimini talep edemez.

7- Madde hükümleri

Madde 195- **Normal zamanaşımı süresi (3) yıldır.**

Madde 199-**Genel zamanaşımı süresinin başlangıcı ve azami süreler**

(1) Genel zaman aşımı süresi, şayet zamanaşımı süresi hakkında farklı bir düzenleme yoksa,

- 1- Hakkın doğduğu ve
- 2- Hak sahibinin, hakkın oluştuğuna ilişkin koşullardan ve borçlunun kimliği hakkında bilgi sahibi olduğu veya ağır ihmal nedeniyle haberdar olması gerekirken olmadığı, **yılın sonundan işlemeye başlar.**

(2) **Ölüm, yaralanma, kişi sağlığı veya hürriyetine müdahale hallerinde** söz konusu olan tazminat istekleri, hak sahibinin bu müdahalenin oluşundan ve bundan haberdar olmasına veya ağır ihmal nedeniyle haberdar olması gerekirken olmadığına bakılmaksızın, tazminat talebini doğuran fiilin, görev ihlalinin veya başka bir şekilde zarara sebebiyet veren olayın olduğu andan itibaren **30 yılda zaman** aşımına uğrar.

(3) Diğer tazminat talepleri:

1- Hak sahibinin olayın oluşundan haberdar olup olmadığına veya ağır ihmal nedeniyle haberdar olması gerekirken olmadığına bakılmaksızın, olayın oluşundan itibaren (10) yılda ve

2- Hak sahibinin bu müdahalenin oluşundan ve bundan haberdar olmasına veya ağır ihmal nedeniyle haberdar olması gerekirken olmadığına bakılmaksızın, tazminat talebini doğuran fiilin, görev ihlalinin veya başka bir şekilde zarara sebebiyet veren olayın olduğu andan itibaren 30 yılda zamanaşımına uğrar.

Süresi önce dolan zamanaşımı esas alınacaktır.

(3a) Miras yoluyla intikal eden haklar veya talep edilmesi bir vasiyetnamenin olduğundan haberdar olması şartına bağlanmış talepler, kişinin bu haklardan haberdar olup olmadığına veya ağır ihmal nedeniyle haberdar olması gerekirken olmadığına bakılmaksızın, hakkın doğduğu andan itibaren 30 yılda zamanaşımına uğrar.

(4) Bu maddenin 2. ila 3a bentleri arasında düzenlenen talepler dışında kalan talepler, kişinin bu taleplerden haberdar olup olmadığına veya ağır ihmâl nedeniyle haberdar olması gerekirken olmadığına bakılmaksızın, hakkın doğduğu andan itibaren 10 yılda zamanaşımına uğrar.

(5) Söz konusu talep bir ihmâle dayanıyorsa, talebin oluşunda esas alınan müdahale yerine, ihmâlin olduğu zaman esas alınır.

İTALYA'DA

Yasadışı durumlardan kaynaklanan zararlara ilişkin tazminat hakkı, söz konusu durumun tespit edildiği günden başlayarak (5) yıl ile sınırlıdır.

Eğer söz konusu durum yasa uyarınca suç oluşturuyorsa ve bu suçla ilgili olarak daha uzun bir süre belirlenmişse, hukuk davalarında buna bakılacaktır. Ancak, sınırlamadan farklı bir nedenle suç ortadan kalkmışsa veya ceza yasası kapsamında değiştirilemez bir ceza söz konusu ise, zarar tazminatına ilişkin hak yukardaki iki hükümde belirtilen süreyle sınırlı olacak ve suçun ortadan kalktığı tarihten veya cezanın değiştirilemez hale geldiği tarihten geçerli olacaktır. (Art.2947)

İtalya'da sözleşme zamanaşımı (10) yıldır.

Yasa hükümleri şöyledir:

Madde 2946- Olağan zamanaşımı (Sözleşme zamanaşımı)

Aksi kanunda belirtilmediği sürece (854, 970, 1014, 1073), hakların zamanaşımına uğrama süresi (10) yıldır.

Madde 2947- Zararlar için tazminat zamanaşımı

Kanunsuz eylemlerden doğan zararlar için tazminat hakkı zamanaşımı süresi, eylemin meydana geldiği tarihten itibaren (5) yıldır.

Her tür araç dolaşımından kaynaklanan zararlarda zamanaşımı (2) yıldır.

Her durumda kanuna göre eylem bir suç teşkil ediyorsa ve suç için daha uzun bir zamanaşımı belirlendiyse, eylem bu daha uzun zamanaşımı süresi uygulanır. Ancak eğer suç zamanaşımı dışında herhangi bir nedenle ortadan kalkmışsa veya ceza kovuşturmasında kesin ve son bir karar verildiyse, zararlar için tazminat hakkı ilk iki paragrafta belirtildiği şekilde belirlenir: Suçun ortadan kaldırıldığı tarihten başlayarak veya karar kesin olduğunda işler.

Madde 2948- Beş yıllık zamanaşımı

Aşağıdakiler (5) yılda zamanaşımına uğrar:

- 1) Sürekli ve yaşam boyu taksitler
- 2) Destek yıllık ödeme taksitleri
- 3) Ev kiralari, kırsal mülk kiralari ve kira tazminatları
- 4) Faiz ve genellikle yıllık ve aylık taksitlerle ödenmesi gereken her şey
- 5) İş sözleşmesinin feshi nedeniyle verilen ödenekler

Madde 2949- Şirket konularında zamanaşımı

Şirket ilişkilerinden doğan haklar, eğer şirket girişimciler defterine kayıtlıysa, (5) yılda zamanaşımına uğrar. Şirket yöneticilerinin şirket alacaklılarına karşı olan yükümlülük eylemi kanunda belirtilen durumlara göre aynı zamanaşımına bağlıdır.

Zamanaşımının başlangıcı:

Zamanaşımı, hak ileri sürenin, durumuyla ilgili bilgi sahip olmasından başlar. Dolayısıyla hak sahibinden gerçeklerin saklanması veya sahtekârlık yoluyla etkilenmesi durumları zamanaşımı süresinin başlamasını engelleyecektir.

İNGİLTERE'DE

Temel ilke olarak **haksız fiiller**, eylemin olduğu gün başlangıç alınarak **altı yıllık zamanaşımı** süresine tabii tutulurlar. Ancak bazı önemli istisnalar mevcuttur:

Haksız fiillerden doğan kişisel **yaralanma** zararlarında bu süre **üç yıldır**. Bu süre eylemin olduğu tarihten veya kişi yaralanmanın farkına vardığı zamandan itibaren başlar.

Tüketici Koruma Kanununda kişisel yaralanma veya diğer tür zararlar için zamanaşımı süresi üç yıldır.

Hakaret iddiaları için de zamanaşımı süresi üç yıldır.

İRLANDA'DA

Genel olarak haksız fiil iddialarıyla ilgili süre 6 yıldır.

Sözleşme altındaki iddialar için zamanaşımı süresi şu şekildedir:

Basit sözleşmeler altındaki eylemler için 6 yıl.

Mühür altındaki sözleşmeler altındaki eylemler için 12 yıl.

Bunun yanı sıra, Akt'a göre ihmal, görev ihlallerinde (bu görev sözleşmeli, zorunlu veya sözleşme olmaksızın bağımsız olabilir) kişisel yaralanmalar için zamanaşımı süresi 3 yıldır.

Yukarıda belirtilen bütün süreler eylemin meydana geldiği tarihten itibaren başlar.

AVUSTURYA'DA

Avusturyada (ABGB) haksız eylem ve sözleşmeye bağlı tazminat eşit olarak işlem görmektedir. Bugün tazminat istemlerinde iki tür zamanaşımı süresi vardır:

ABGB deki 1489 ncu maddenin İnci hükmünü izleyerek bütün tazminat istemleri haksız eylemin zarar gören taraf tarafından fark edilmesinden başlayarak en fazla (3) yıldır (Kısa zamanaşımı).

Zarar gören tarafın farkına varmadığı veya zararın özgürlüğün kısıtlanması yüzünden en az bir yıl ile cezalandırılabilir (madde 1489 hüküm 1 ABGB) bir ve veya daha fazla kasti yasa dışı eylemden gelen zararlar her durumda uygulanan zaman aşımı süresi (30) yıldır (Uzun zamanaşımı).

Kısa zamanaşımı süresi zarar gören kişi zararın veya haksız fiili işleyen kişinin tam olarak farkına vardığı tarihten itibaren başlar. Günümüzün öne çıkan görüşüne göre hem kısa hem uzun zamanaşımı zararın ortaya çıkmasıyla birlikte başlar. Öngörülebilir zararlar için eylem (kısa zamanaşımı içinde) ortaya çıkışla başlamalıdır.

HOLLANDA'DA

Haksız eylem zamanaşımı Holanda'da (5) yıldır. Bu süre, zarar gören kişi zararın ve sorumlunun farkına vardığı günden işlemeye başlar. Bu bilginin dışında tazminat istemleri zararın olduğu olaydan sonra (20) yıldır. 3:310 BW maddesi her tür tazminat istemini ilgilendirir. Özellikle de sözleşmeye ve haksız fiile bağlı olanlara; ayrıca negotiorum gestio ve haksız kazanç kanunu ile ilgili olanlar uygulama kapsamındadır. Özel kanunlar çevreye zarar (prg. (2)) ve ergin olmayanlara cinsel saldırılar (prg.(3)) ile ilgilidir.

Zamanaşımının başlangıç süresi için zarara ilişkin belirgin bir bilgi gereklidir. Örneğin, sağlığa gelen zararlar için yükümlülükte bu bilgi uzun zaman eksik olabilir. Ancak zararın kapsamına ilişkin kesin bir bilgi gerekmemektedir. Haksız fiili işleyen kimsenin bilinmesi gerekliliği bakımından, kanunun gerisindeki düşüncede, borcun haksız fiili işleyen kimsenin mirasçısına geçmesi örneği bulunur. Eğer zarar gören kişi, davalının uygunsuz bir davranışı yüzünden, psikolojik olarak istemde bulunacak konumda değilse, (5) yıllık zamanaşımı süresi (20 yılın aksine) işlemeye başlamaz. Madde 6:191 ürün yükümlüğü kanunu için özel bir kural sağlamaktadır.

İSVEÇ'TE

Sözleşmeye bağlı ve haksız fiil yükümlülüğü (10) yıldır.

Tüketiciyle ilişkin sözleşmeye bağlı iddialar 3 yılda zamanaşımına uğrar.

Suç oluşturan fiillerden doğan tazminat istekleri, devletin adli kovuşturması sona ermeden zamanaşımına uğramaz.

Eğer fail suçtan dolayı dava edilemeyecek durumda hüküm giydiyse tazminat talebi en erken hükümlülük artık temyiz edilemez olduktan bir yıl sonra zamanaşımına uğrar. Kuşkusuz İsveç'te bireysel alanlar için taleplerin uzlaşması sorunuyla ilişkili özel zamanaşımı kanunları mevcuttur (Örneğin taşımacılık ve yükümlülük kanunları)

RUSYA'DA

Madde 196. Eylemlerin genel zamanaşımı süreleri

Eylemlerin genel zamanaşımı süreleri **üç yıl** olarak baz alınır.

Madde 199 Eylemlerde zamanaşımı uygulaması

İhlal edilen hakkın korunması için iddia mahkeme tarafından zamanaşımı süresinin dolması gözetilmeksizin görüşülmek üzere kabul edilir.

Madde 200. Eylemlerde zamanaşımı sürelerinin işlemeye başlaması

Eylemlerde zamanaşımı sürelerinin işlemeye başlaması, kişinin hakkının ihlal edildiğini anladığı veya anlaması gerektiği tarihten başlar. Bu kuralın istisnaları kanun ve diğer yasalarla belirlenir.

AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA TAZMİNAT DAVASI

AÇMA SÜRESİ

Avrupa Birliği Hukukunda yargı yetkisi, Avrupa Toplulukları Adalet Divanına ve İlk Derece Mahkemesine tanınmıştır. Topluluk kurumlarının sözleşme dışı sorumluluğu çerçevesinde, tazminat davası açabilecek kişiler yönünden özel bir sınırlama konulmamıştır. Topluluk kurumlarının her türlü işlemleri sonucu zarara uğrayan özel veya tüzel kişiler, Topluluk yargı organları önünde zararlarının tazmini için dava açabileceklerdir. Söz konusu özel ve tüzel kişilerin üye devlet yurttaşı olması koşul değildir.

Topluluk kurumlarının sözleşme dışı sorumluluğundan kaynaklanan tazminat davalarında dava açma süresi Divan Statüsünün 46.maddesine göre (5) yıldır.

Dava açma süresinin başlangıcı, genel olarak zararın doğduğu veya zarara yolaçan hukuka aykırı eylem ya da işlemin etkilerinin ortaya çıktığı; zarar görenin zararı ve zarardan sorumlu kurumu öğrendiği tarihtir.

Divan, konu ile ilgili içtihadında, esnek ve davacı yararına bir yaklaşımı benimsemiş olup, dava açma süresinin başlangıç tarihi olarak, zararın kesin ve niceliksel bir hal alması gerektiğini, başka bir anlatımla, **zararın gerçekleşmesi** gerektiğini, zarar gerçekleşmeden dava açma süresinin başlamayacağını belirtmiştir.

Divana göre, dava açma süresinin başlaması için her üç kurucu unsurun 1) Hukuka aykırı eylemin, 2) Zararın, 3) Nedensellik bağının bir arada bulunması gerekir.

Özellikle, zararın gerçekleşmesinden önce dava açma zamanaşımı süresi işlemeye başlamayacaktır.³

³ Yrd.Doç.Dr.Sanem Baykal, Avrupa Birliği Hukukunda Tazminat Davası, Yetkin Yayını,2006,sf.130